

EXPO KASSA KASSA!

THEMA 3: 'T WINKELTJE

De winkel om de hoek. Bijna iedereen van ons kent, herinnert en bewierookt hem. Een golf van nostalgie stroomt door ons lijf als we binnenstappen in dat kleine winkeltje waar de tijd precies is blijven stilstaan. Alleen al de toonbank met die typische oude weegschaal en de volgestouwde rekken met conserven en snoepgoed geven ons een goed gevoel. Neem daar nog de trotse en doorwinterde uitbaatster bij, die de wensen en levenswandel van haar klanten net zo goed kent als de koopwaren die ze zorgvuldig uitkiest en uitstalt, en het plaatje is compleet.

Nostalgie naar een eindig verhaal? Ver weg van de economische realiteit, waarin buurtwinkeltjes een uitstervend ras zijn? Hoe en waar zullen jij en ik winkelen in de toekomst?

Goed bewaarde winkelinterieurs

Winkeliers presenteren hun koopwaar zo aantrekkelijk mogelijk. De etalage lokt klanten al van ver en het interieur is zo ontworpen dat het aanzet tot kopen. Maar de levensduur van zo'n winkelinrichting is slechts kort. Winkelarchitectuur speelt onophoudelijk in op de allerlaatste trends in retail. Winkelinterieurs met een lange geschiedenis, doordrenkt van verhalen en herinneringen, zijn zeldzaam.

Bij renovatiewerken of nieuwe eigenaars verdwijnen heel wat bijzondere winkelinterieurs onder de sloophamer. Sinds een tiental jaar sensibiliseert de vereniging Arsène winkeliers en overheden om historische winkelinterieurs te koesteren en te bewaren. Het boek 'Goed bewaarde winkelinterieurs' van Katherine Ennekens (uitgeverij Luster, 2014) maakte alvast heel wat los. Intussen zijn in Vlaanderen een tiental winkelinterieurs beschermd als monument.

Gentse winkels vroeger en nu

Winkels spelen een belangrijke rol in het stadsleven. Niet alleen inwoners, maar ook mensen van buiten de stad komen op het rijke aanbod af, vooral voor niet-dagelijkse aankopen zoals kleding en luxegoederen. Cijfers geven inzicht in de trends en ontwikkelingen die het winkellandschap in de afgelopen decennia heeft doorgemaakt. Foto's en verhalen van specifieke winkels maken de evoluties tastbaar.

In 1984 telt Gent, inclusief deelgemeenten, 4356 winkels. Anno 2021 zijn het er nog 2061, ruim de helft minder. Winkels zijn doorgaans wel groter geworden in oppervlakte. Ook het aandeel winkels dat deel is van een keten stijgt, tot ongeveer één op vier vandaag. Die winkelketens zijn goed voor maar liefst 45 procent van de winkelvloeroppervlakte. Tegelijk is er nog een groot aantal zelfstandige winkeliers actief, vooral in het centrum. Als we kijken naar de producten zijn

voedingszaken de grote winnaars, gevolgd door kleding en schoenenwinkels. Zowel in 1984 als in 2021 verkoopt ongeveer één op drie winkels voornamelijk voeding en dranken.

Warenhuizen in het stadscentrum

Eind 19 de eeuw vestigt Au Bon Marché zich op de Korenmarkt, op de hoek met de Donkersteeg. Tot op vandaag wordt die plek ingenomen door warenhuizen. SARMA (Société Anonyme pour la Revente d'articles de Masse) blijft er van 1928 tot 1997 en spant zo de kroon.

Het grootwarenhuis richt zich tot een breed publiek met het concept van eenheidsprijzen: een gamma aan populaire producten tegen een vijftal vaste lage prijzen. Daarnaast trekt ook een eigen restaurant klanten aan, een succesformule die HEMA (Hollandsche Eenheidsprijzen Maatschappij Amsterdam) vandaag op dezelfde plek toepast.

Baanwinkels langs de steenwegen

De SuperBazar aan de Kortrijksesteenweg is in 1967 de eerste hypermarkt in de Gentse regio. Met een winkeloppervlakte van 15000 vierkante meter, een uitgebreid aanbod, de ligging langs een invalsweg en de grote parking is het een schoolvoorbeeld van dit nieuwe type winkel. Stijgend autobezit en stadsvlucht doen vanaf 1970 het aantal baanwinkels fors toenemen. Filialen van winkelketens, aangevuld met horeca en tankstations, bieden een populaire shopervaring. Hoewel het winkeloppervlak langs grote wegen vandaag nog toeneemt, lijkt de trend te keren. Door de groeiende aandacht voor duurzaam vervoer en het bestrijden van leegstand in stads en dorpskernen hebben baanwinkels vandaag de tijdsgeest tegen.

Huizen van vertrouwen

Anno 2021 zijn er in Gent circa 2200 zelfstandigen actief in de detailhandel. Onder de zelfstandige winkeluitbaters zijn er enkelen die voortbouwen op een lange traditie. Handelszaken die al generaties meegaan, vormen een begrip voor veel Gentenaars en duiken op in toeristische reisgidsen. Ook als er binnen de familie geen opvolging meer is, trachten de overnemers van deze huizen van vertrouwen het vaste cliënteel te blijven bedienen met dezelfde kwaliteit en service. Tierenteyn Verlent, waar de mosterd nog in huis gemaakt wordt volgens aloud recept, is zo al 150 jaar een vaste waarde aan de Groentenmarkt.

Winkelstraten krijgen kleur

Voor Spaanse serranoham, Maghrebijnse couscous en mediterrane groenten zoals paprika's en aubergines moet je in de jaren 1960 nog naar Rijsel, Brussel of Antwerpen. Pas vanaf de jaren 1970 kun je die mediterrane producten ook in Gent kopen. Met de groeiende migratie uit onder meer Turkije verschijnen steeds meer winkels van uitbaters met een migratieachtergrond. Niet alleen bieden ze producten uit het thuisland die je elders niet kan vinden. Ook de taal zorgt ervoor dat nieuwkomers er gemakkelijker binnenstappen dan in een doorsnee Belgische bakkerij of kruidenier.

Conceptstores en belevingswinkels

Winkels zetten steeds meer in op het creëren van een unieke ervaring. Zo maken ze het verschil met e-commerce. Conceptstores beperken het aanbod niet tot één productcategorie, maar combineren verschillende elementen rond een centraal thema of een bepaalde lifestyle. De sfeer en inrichting van de winkel bepalen mee de aantrekkingskracht. Ook de aanwezigheid van een koffiehoek of

restaurant in de winkelruimte wint aan populariteit. Al is dat geen nieuw idee. Warenhuizen deden het hen voor. Op het platteland is de samensmelting van dorpscafé en winkel lang een veel geziene combinatie.

Uniforme winkelwandelstraten

Vandaag zien de Veldstraat en de Langemunt er zowat hetzelfde uit als eender welke grote winkelwandelstraat in Europa. Tussen de 56 winkelpanden in de Veldstraat houdt nog één zelfstandige, een apotheek, stand. De rest is in handen van Belgische en buitenlandse ketens.

C&A strijkt er in de jaren 1960 als eerste multinational neer. De Langemunt, lang het kleine broertje van de Veldstraat, is in 1982 de eerste verkeersvrije winkelwandelstraat. Het is er vooral sinds de komst van Primark in 2015 vaak over de koppen lopen.

Leegstand loopt op

De leegstand in winkelstraten neemt sinds enkele jaren toe, niet alleen in Gent. De coronacrisis versterkt de trend en zorgt in 2021 voor ruim 13 procent leegstaande handelspanden in België, een record. Gent scoort met 11 procent leegstand onder winkels en horeca iets beter dan gemiddeld. Vooral de binnenstad blijft grotendeels gespaard. Al blijft de vraag welke impact de verdere ontwikkeling van e-commerce zal hebben op de winkelstraat. De stad neemt initiatieven om de leegstand te beperken, maar het is de wet van vraag en aanbod die de markt stuurt.